

TINGIMATA VAJALIK. NAISED VÕITLEVAD VÄGIVALLA VASTU

Gloria Wekker

Tahan tänada organisaatoreid, et nad kutsusid mind täna siia ettekannet pidama. Kõige asjakohasemad sõnad oma ettekande sissejuhatuseks leidsin meie hulgast juba lahkunud aafrika-ameerika feministi June Jordan'i tundelise essee "Where is the Love"?/Kus on armastus?/(1990) ridadest, kus ta esitab seisukohad, mis peaks meis kõigis vastukaja tekitama:

Ma olen feminist ja see tähendab mulle enam-vähem sama kui fakt, et olen mustanahaline: see tähendab, et pean end armastama ja respekterima nii nagu sõltuks kogu minu elu enese armastamisest ja enese respektimisest. See tähendab, et pean pidevalt ennast puhastama vihkamisest ja põlgamisest, mis mind ümbritseb ja on osaks minu identiteedist. See tähendab, et enese armastamiseks ja respektamiseks on vaja sageli ebaharilikult suurt valvsust ja et ma panen kogu oma hinge sellesse võitlusesse, mis kõige kindlamini kujundab ümber kõikide maailma rahvaste kogemuse (...).

Kuigi Jordan räägib siin selgelt endast ja oma seisukohtadest kui mustanahaline naine, pöördub ta samal ajal ka kõikide naiste poole. Tema tulevikuvaade puudutab kõiki naisi, kõikide rassilis/etnilise kuuluvusega, klassi ja seksuaalse orientatsiooniga, erinevatest rahvustest naisi, kuna üks patriarhaati iseloomustav omadus – mis siiani vägagi levinud terves maailmas – seisneb selles, et kõik naised kannatavad kas tegelikult või sümboolselt alavääristatuna ainult seepärast, et nad on naised. Kui palju meile ka ei meeldiks endale kinnitada, et naiste positsioon on viimase nelja aastakümne jooksul paranenud, - ja kohati on selles ka tõtt - on Euroopas ja üleilmselt siiski väga palju halvaendelisi märke sellest, et meil feministidena ei ole sugugi õnnestunud ületada sügavalt juurdunud ning domineerivaid mõtte- ja tundemalle, mis väärtustavad mehi rohkem kui naisi. Mitmesugused, kultuuriti erinevad naisi alavääristavad väljendid, mille kohaselt naised on vähem väärtuslikud kui mehed, ja lubavad vahetult järeldada, et naised on objektid, keda võib solvata ja kahjustada – on suuremal või vähemal määral omaksvõetud kõigi meie poolt.

Minu enda taustast nii palju, et olen antropoloog ja töotan Hollandi Utrechti ülikooli humanitaarteaduskonnas. Käesolevas ettekandes toetun olukordadele Hollandis ja Eestis ning toon ka sellekohaseid näiteid. Tegelikult tõstatan ja esitan Eesti kohta põhiliselt küsimusi, kuna olen Hollandi olukordadega palju enam kursis. Mõlemas riigis ei teeni naised siiani meestega ühesuguse töö eest võrdset palka ega jõua juhtivatele kohtadele isegi sellistes põhiliselt naispersonaliga töötavates valdkondades Hollandis nagu sotsiaaltoetus ja haridus, teiste sõnadega – ei suuda klaasist laest läbi murda. Hollandis teenib ainult 40% naistest sellist palka, millest saab ära elada. Pean kohe lisama, et see sõltub paljuski naiste enda "valikust". Ideaalilt perekonnast kujutab täiskohaga väljaspool kodu töötavat meest ja osalise tööajaga (0,5) töötavat naist, kes hoolitseb ka laste eest. Seega pole üllatav, et tervelt 60% naistest on äraelamiseks majanduslikult sõltuvad oma partnerist. Teades, et igast kolmest abielust lahutatakse kaks, pole selline korraldus ei tark ega jätkusuutlik. Soolise ebavõrdsuse järgmiseks näiteks on fakt, et suures enamuses on naised inimkaubanduse ja muude seksuaalkuritegude ohvrid. Lõpuks –suures enamuses - 80 % - on naised need, kes otsivad varjupaika meeste vägivalla eest.

Kuid siinkohal on vaja kohe asju keerulisemaks ajada. Ma ei taha korrata värvi-pimedat domineerivat väljendit, mis ütleb, et "rass"/etnilisus ja sotsiaalne klass ei ole sellistes küsimustes olulised, et meie naistena oleme kõik ühesugused. Me ei ole. Teen nüüd oma ettekandes läbilõikelise analüüsi, s.t. võtan tõsiselt mitte ainult soolisust vaid pööran samaaegselt tähelepanu ka "rassile"/etnilisele kuuluvusele (ja klassile). Hollandis on enamast just Ida-Euroopa ja Aafrika naised need, kes on kõige metsikumate seksuaalse vägivalla vormide ohvrid. Näiteks toon 2005. aastal asetleidnud kurikuulsa Kraggenburg'i juhtumi, kui Belgias rööviti viis Aafrikast põgenenud naist ja toodi Kraggenburgi, ühte Noordoostpolderi (mere alt võidetud maakoht) provintsi väikeses külas asuvasse lauta, kus neid

sunniti koertega seksima ja seda filmiti pornotööstuse jaoks. Tuleb märkida, et seda juhtumit kajastati meedias tähelepanuväärselt vähe. Kurjategijateks oli grupp valgeid hollandi mehi ja naisi, kes tunnistasid, et olid teadlikult valinud Aafrika põgenikud, kuna arvasid et need vaevalt julgevad politseisse pöörduda. Ma usun, et võime öelda, et need on naised, kes erinevad põhirahvusest rassiliselt / etniliselt ja/või rahvuselt ja lingvistiliselt ning keda saab märgistada kui Nemad, kes muutuvad alandlikuks ja ühtlasi dominantgrupi meestele väga ihaldatavateks objektideks. Ma ei ole kindel, kuidas see Eestis ilmneks, aga ma pakun teile mõtlemisainet - kas Eestis pole mitte venekeelse vähemuse naised seksuaalse väärkohtlemise, inimkaubanduse ja ebaõiglase kohtlemise objektideks..

Mõned aastad tagasi paluti mul teha ettekanne Utrecht'is asuva naiste varjupaiga taasavamise tseremoonial. Selle varjupaiga nimeks oli "Meisjesstad"/ City of Girls/ Tüdrukute linn, - kuidagi frivoolne, kui mitte lapsik nimi sellisele kohale Utrechtis, Hollandis. Suhtudes kõige suurema lugupidamisega seal pakutavasse varjupaika, läksin ma ette valmistamiseks sinna ja rääkisin mitmete naistega, kes olid seal elanud juba mitu kuud. Mind vapustas see emotsioonideta pragmaatiline toon, millega naised rääkisid oma meespartnerite poolsest füüsilisest või vaimsest vägivallast. Nagu oleks see lihtsalt üks fakt elust, "loomulik" justkui oleks see "meeste loomuses", mille naised peavad ära kannatama. Mind üllatas ka see, et paljud naised hakkasid oma partnerite vägivaldsust välja vabandama ja mõned naised isegi tunnistasid, et tunnevad end süüdi: nagu oleks viga neis endis, et nad oleksid nagu oma käitumisega partnerit provotseerinud ja sellega peksmise esile kutsunud. Lisaks nägin peaaegu vankumatut lootust, et millalgi on võimalik mehe juurde tagasi minna, et kõik muutub tagasi endiseks ja et mees tõepoolest ei tee seda enam kunagi. See külaskäik varjupaika vapustas mind sügavalt, nii selle pärast, kuidas naised reageerisid soolisele vägivallale, kui ka pidevalt meeldetulevale statistikale, mis näitab, et ühekordsete vägivallajuhtumite arv on erakordselt väike. Veendusin ka selles, kui väga tähtis on jagada laialdast teavet feministliku liikumise viimase nelja aastakümne jooksul kogunenud teadmistest soolise vägivalla kohta, jagada seda nii naiste kui meestega, ja mulle tundus, et sama oluline on teadlikkuse tõstmiseks vägivalla kohta alustada aruteludega varjupaikades. Arvan, et poiste ja tüdrukute harimine nii soolisuse kui seksuaalsuse küsimustes, nende liialdustest ja rõõmudest peaks algama juba algkoolis ja jätkuma põhikoolis ja gümnaasiumis.

Laenasin Malcolm X'i sõnad "tingimata vajalik" oma ettekande pealkirjaks, et näidata kui kiiresti on meil vaja hakata võitlema ja vastu seisma igapäevasele naiste vastu suunatud vägivallale. Mis liiki vägivallast ma räägin? Naised kannatavad füüsilise, seksuaalse, psühholoogilise ja vaimse vägivalla all ja tihti on tegu nende nelja kombinatsiooniga. Kraggenburgi juhtumi puhul, mida varem mainisin, on raske lahti arutada erinevaid tahke: peksmine, pealesunnitud seksuaalaktid, alandamine ja ähvardused, ja lõpuks täielik selle eiramine, mida Aafrika naised tundsid ja mõtlesid; pealegi pöörasid nad naiste olukorra pea peale teatades, nagu oleksid nad olnud sellega nõus ja isegi nautinud ("ei kuulnud kedagi nutmas ega karjumas", ütles üks süüdimõistatud meestest, kuigi naised oksendasid hirmust ja kannatustest). Olen nimetanud viimast aspekti epistemoloogiliseks (teadmistesse puutuvaks) vägivallaks, kus naise teadmine on välja visatud ja välja tõrjutud kui ebarelevantne.

Soo, "rassi"/etnilisuse ja klassi mõistete abil, mis on minu soouuringutes kesksel kohal, näitan, kuidas need erinevad tähistusteljed on seotud ja konstrueerivad naistevastase vägivalla ilmingud.

I. Alustagem soost. See kontseptsioon võib aidata meil mõista, miks varjupaikades on suures enamuses naised kui soolise vägivalla objektid. "Soo (sugupoole)" all mõtlen keerulist sotsiaalset süsteemi, mis annab tähenduse bioloogilisele mehelikkusele ja naiselikkusele: pealegi pole *me sündinud meeste ja naistena, me oleme nendeks tehtud*, nagu Simone de Beauvoir juba 1949-ndal aastal oma raamatus „Teine sugupool“ ütles Peaksime hetkeks mõtlema, – miks just peamiselt *naised* vajavad varjupaika lähisuhtes esineva vägivalla eest, kuritarvitamise eest või probleemide pärast abielu- ja peresuhtes. Teades, kui ohtlik on essentsialism, ei tahaks ma ka aheldada naisi ja lapsi alati nende väiksema jõulisusega kehasse. Ometi on liigagi sageli tegemist täiskasvanud meeste puhul

just sellega, et mehed on füüsiliselt sitkemad ega pea naiste ja laste ees just suurt hirmu tundma. Sedagi just soopõhise sotsialiseerumise ja koolituse tõttu. Oleme siin silmitsi inimese, loe: meheliku, veaga. Vastavalt Utrecht'i varjupaiga 2005 aasta aruandele, otsib 70% naistest varju seetõttu, et on silmitsi tegeliku või ähvardatava vägivallaga oma meespartneri poolt. Me saame pildi ühiskonnast, kus sõnades võetakse omaks sugude võrdsus ja kirjeldatakse end emantsipatsiooni kehastusena – niivõrd, kuivõrd räägitakse domineerivast valgenahalisest rahvastikust, - kuid kus tegelikult on selline soosüsteem, mis töötab naiste kahjuks, kus naised leiavad end sotsiaalse struktuuri sellisel hierarhiatasandil, kus on silmitsi vägivallaga. Hollandis on keskmiselt kolmandik naisi on olnud seksuaalse vägivalla ohvrid ja 12% naistest on kunagi oma eluajal olnud vägistatud (1). Me suhtume siiani naiste- ja lastevastasesse vägivalda kui vältimatusse loodusjõudu, sest asjad on kahjuks nii nagu on, samal ajal kui see on minu arvates rahvuslik (ja ka rahvusvaheline) häbistatus. Selline käitumine on nii meeste kui ka naiste puhul õpitud käitumine ja seega on võimalik ka vastupidine ära õppida.

Arutades endamisi üldisest olukorrast seoses vägivallaga ja eriti naistest ja vägivallast Eestis, leidsin riiklikest ja rahvusvahelistest aruannetest mõningaid vasturääkivaid ja murettekitavaid andmeid. Vaatamata andmete vähesusele, olid kättesaadavadki halvaendelised. Teen järgnevalt ülevaate sellest, mida leidsin:

- 2009 aasta aruandest Eesti inimõiguste kohta, mille andis välja USA demokraatia ja inimõiguste büroo (11 märts, 2010) (2), loeme, et probleeme leiti mitmetes valdkondades. Selles oli viiteid politsei liigsetele jõuvõtetele ja söimamisele kahtluseluste kinnipidamisel; kinnipidamiskeskuste jätkuvalt viletsale olukorrale. (Märkusena: mainin siin riigi tasandil toimunud vägivalda). Lisaks tõsteti aruandes esile veel perevägivalda, ebavõrdsust naiste töö tasustamisel, laste kuritarvitamist ja naistega toimunud inimkaubandust (p 11).
- Kuigi seaduslikult on naistel meestega võrdsed õigused ja peaksid saama meestega võrdse töö eest võrdset palka, ei näe nende järgimist tegelikkuses. Naiste haridustase on keskmiselt kõrgem kui meeste oma, kuid keskmine töötasu on üldiselt madalam, ja jätkuvalt on elukutseid, kus domineerivad kas mehed või naised. Ametliku statistika põhjal oli 2007. aastal erinevus meeste ja naiste palkades 30,3 %.
- Naistevastane vägivald, sealhulgas paarisuhte vägivald, on tõsine probleem. Valitsusväliste organisatsioonide andmetel on iga neljas naine kannatanud füüsilise, seksuaalse või emotsionaalse perevägivalla all.

Kuigi olen uurinud Eestimaa ajalugu ja sotsiaalset olukorda, pean ütleva, et ma ei saa ennast neis küsimustes kaugeltki pidada eksperdiks. Siiski, arvestades Eestis pikka aega kestvat, pidevat ja tõsist soolist vägivalda, mida peetakse juhuslikuks, meenutab see mulle olukorda Lõuna-Aafrikas apartheidide ajal. Ühiskonnas, mis oli aastakümneid ohanud apartheidide all, muutus riigi poolne vägivald probleemide lahendamise standardiks; vägivald imbub ühiskonna struktuuridesse alates ülemistest kihtidest kuni alumisteni, ilmnedes ka mikrotasandil inimestevahelistes suhetes. Ilmneb ühelt poolt meeste vahel, viies inimvaenulikkuse äärmusteni, teiselt poolt aga meeste ja naiste vahelise soolise vägivallana. Teiste sõnadega võib öelda, et teatud olukordades võib vägivald ühiskonnas muutuda nii valdavalt struktuurseksnähtuseks, et selle sees olivad ei märka selle intensiivsust ja imbumist kõikjale; selle olemust antakse edasi põlvkonnalt põlvkonnale ja soogruppide siseselt. Meestele annab see võimaluse domineerida teise sugupoole üle, leides oma isikliku frustratsiooni maandamiseks sellise patuoina, kes on suhteliselt ohutu ega hakka vastu. Naistele aga on nende sotsialiseerimisprotsessis sisendatud, et nad peavad oma allumisega leppima. Tartu Ülikooli teadur Dr. Silvia Kaugia oma artiklis Eesti koolilaste arvamustest vägivalla kohta kirjutab, et vägivallakogemus on soolistatud: kui mehed kogevad vägivald avalikes kohtades ja ründajaks on enamasti tundmatu isik, langevad naised vägivalla ohvriteks kõige sagedamini oma perekonnas ja nende ründajaks on oma partner. Statistika põhjal on naise jaoks kõige ohtlikum paik tema kodu. Otsides Eesti soolise vägivalla algpõhjuseid nagu

seda sõnastas Roheliste fraktsiooni delegaat kolmapäeval, arvan, et on oluline mõtiskleda selle üle, mida võib tähendada olla koloniseeritud seitsmesaja- aasta vältel; teen seda veidi hiljem ka Hollandi näitel, ja ma tahan küsida, et millist psüühilist pagasit on oodata sellistest tingimustest? Meeste tunded oma ebaadekvaatsusest, frustratsioon olukorras, kus ei ole võimalik elada oma võimete kohaselt... - seda kõike elatakse lihtsalt naiste peal välja - nagu kinnitavad ka Ameerika Ühendriikides läbi viidud uuringu tulemused (3) .

Nüüd tahaksin juhtida teie tähelepanu sageli esinevale soo-neutraalsele ehk soo-pimedale terminoloogiale, mis varjab meeste ja naiste vahelisi ebasümmeetrilisi võimusuhteid. See ei käi mitte ainult selliste terminite kohta nagu „vaesus“ või „kriisisituatsioon“, vaid kehtib ka selliste puhul nagu „perevägivald“, „lähisuhte vägivald“. Need terminid on liiga heatahtlikud, liiga eufemilised, liialt eirates võimu: kaitsevad vägivalla toimepanijaid, jättes ohvrid samal ajal kaitseta. Juba algusest peale on feministlikud kriminoloogid rõhutanud, kui eksitavad ja vägivald kinnitavad sellised terminid olemasolevates võimusuhetes on. Nad väidavad, et nii mehed kui naised võivad võrdselt ohvriks olla olukorras, kus teine sugupool on tõenäoliselt vägivallatseja. Tegelikult on Hollandis siiski kõikidest juhtumitest 88 % mehed need, kes kasutavad vägivald naiste vastu (Bijleveld en Mans, 2009). Seega võib üldiselt soolise- ja seksuaalse vägivalla puhul öelda, et mehed on vägivaldsed naiste, laste ja gei/lesbide vastu. Samas tuleb rõhutada, et terminid varjavad sugudevahelisi võimusuhteid viisil, mis väljenduvad paljudes keeltes (*“Mind vägistati”*, ähmastab vägivallatsejat, tegelikult öeldes, et *“pole ju tähtis, kes seda tegi”*, selle asemel et öelda *“ta vägistab mind”*). See omakorda viib välja olukorran, kus puuduvad konkreetset valitsusepoolsed poliitikad, mis takistaks meeste poolt naiste vastu suunatud vägivald - näiteks võib tuua Hollandi. Vaatamata MTÜ-de ja naisliikumiste pidevale survele ei ole Hollandi valitsus siiani koostanud riikliku tegevuskava eelnõud soolise vägivalla likvideerimiseks.

Teen nüüd kokkuvõtte oma ettekande esimesest punktist, mis on ilmestanud soo „rassi“/etnilisuse (ja klassi) koostoimet, tuues välja kolm järeldust mis kindlasti kehtivad Hollandi kohta, kuid samal ajal võivad leida vastukaja ka Eestis:

1. soolistatud vägivald ja seksuaalset väärkohtlemist võetakse liiga kergesti kui „loomulikku“ nähtust, nagu oleks see osa „loodusest, mille vastu ei saa kahjuks midagi teha“
2. Seda nähtust käsitletakse võimusuhteid eiravalt - see ilmneb sellistes mõistetes ja keelekasutuses perevägivalla või lähisuhtevägivalla kohta, mis peidavad ja/või ähmastavad vägivallatseja sugu. Lisaks aitab keelekasutus (*“Mind vägistati”*) viia taas tähelepanu vägivallatsejalt eemale. See, et puuduvad konkreetset poliitikad vägivallaga võitlemiseks on taas märk võimusuhte vältimisest.
3. Liiga lihtsustatult esitatakse enamasti pilt soolisest vägivallast ja seksuaalsest väärkohtlemisest kui valdavalt tööliklassi ja etniliste vähemusgruppide, mitte aga enamust moodustava valgenahaliste gruppide hulgas levinud nähtusest. Nii saavutatakse mitu asja, , kuid kõige olulisemana see, et enamusgrupid asetavad probleemi endist väljapoole ja peavad end „tsiviliseerituiks“, samas kujutades tööliklassi kultuuri ja etnilisi vähemusrühpe „barbaarsetena ja tsiviliseerimatutena“, kes ei ole võimelised olema emantsipeerunud ühiskonna lahutamatuks osaks

II. Mis puudutab *“rassi”/ etnilisust* (ja *klassi*), - käsitlen neid koos – siis näen teist tähelepanuväärivat nähtust Hollandis. 2010 aasta märtsikuus oli Hollandi massimeedia tähelepanu keskmes Zeelandi provintsi väikses Zierikzee külas toimunud “kodune draama”. Õige pea muutus keelekasutus ja võis lugeda, et: “Iraaklasest isa tappis oma kaks last”, ja kogu lugu nimetati “aumõrvaks”, mitmetähenduslik termin, millega tähistatakse islamimaades vägivald. Seega näeme seaduspärasust, et

1. vägivallatseja ja tema rahvus või etniline taust tuuakse välja kohe, kui on tegemist etnilise vähemusgrupi liikmega, aga mitte siis, kui vägivallatseja on valgest enamusrahvusest.

2. jääme teise domineeriva diskursuse juurde, milles „meid“ kirjeldatakse igasuguste ennastupitavate sõnade ja omadustega nagu näiteks: soopõhine vägivald on minimaalne, me oleme ju „tsiviliseeritud“, etnilisi vähemusgruppe seostame kõigega, mis on inetu, tagurlik ja barbaarne. Siin ilmneb selgelt eurotsentristlik rassism.

3. läbi sooprillide vaadates näeme, et tegelikult on sellises domineerivas diskursuses laialdaselt omaks võetud valgete naiste emantsipeeritus, kes seetõttu ei kannata enam soolise vägivalla all, kuid mustanahalised, migrandid ja põgenikest naised on siiani sellise vägivalla objektid. Seega on erineva nahavärviga inimesed sellises diskursuses nii ohvriteks kui vägivallatsejateks.

Võib-olla tasuks ka Eestis mõelda kas on märgata tendentsi, kus oma rahvust ja klassi näidatakse „süütuna“, samal ajal kui teisi ebainimlikena – ükskõik kes need ka kohalikus konkreetsetes olukorras poleks – ja kelle tsiviliseerimatus ja barbaarsuse tõttu sellised asjad juhtuvad.

Viimasel aastakümnel on Hollandi emantsipatsioonipoliitikas, mis 1970-nendatest aastatest alates on rakendanud eeskujulikke meetmeid võimaldades naistel koos töötada soolise egalitarismi nimel, selgelt näha, et see poliitika on suuresti kannatada saanud ja peaaegu täielikult hääbunud. Alates 2003 aastast, kui emantsipatsiooniküsimuste minister De Geus teatas, et valgenahalised naised on saavutanud emantsipeerituse ja nüüd on jäänud vaid mustanahalised, migrandid ja põgenikest naised, kellel on vaja sama teed käia, on märgata tendentsi, kus uinuv opositsioon „meie“ ja „nende“ vahel ellu äratati. Erinevus nende vahel, kes on siit, nimelt: valged ja teiste - nende, kes on kusagilt mujalt (ja nimelt: teistsuguse nahavärviga) naiste vahel domineerivas probleemidele keskendunud diskursuses on järgmine: need on teise nahavärviga naised, kellel on probleeme soolise ja seksuaalse vägivallaga, töötusega, iseseisvuse puudumisega, laste vastutustundlikul viisil kasvatamisega. Selle sõnumiga saavutas de Geus, tegelikult Hollandi valitsus, olulise eesmärgi. Kuna valgete naiste emantsipeerumine oli nüüd teatavasti „lõpule viidud“ (vaatamata paljudele vastupidist ilmingut näitavatele märkidele), oli võimalik eelarvet selle rea pealt tohutult kärpida. Toetuseta jäeti emantsipatsioonipoliitika elluviimine, naisorganisatsioonide tegutsemise kohad ning tulemuseks oli organisatsioonide kokkuliitmine ja laialisaatmine. See tõi endaga kaasa selle, et naisliikumise poolt aja jooksul vägivalla kohta kogutud teave ei ole enam ühiseks teadmiseks, mida saaks kergesti vahendada/ edastada põlvkondade vahel, sugude vahel, töötajate ja poliitikategijate vahel.

Tahaksin pühendada veidi rohkem aega „rassi“/etnilisuse probleemidele, sest see annaks mulle võimaluse tutvustada „*kultuuriarhiivi*“ temaatikat (4), mida minu arvates on kindlast vaja seksuaalse vägivalla puhul arvesse võtta. Kultuuriarhiiviga mõtleb Edward Said ajalooliselt kujunenud teadmistestruktuuri ja tundeid seoses Teistega nii rassi/etnilisuse/rahvuse põhjal (kui ka enda kohta). Ta küsib, et kas me peame võimalikuks, et see, et Holland oli koloniaalimpeeriumiks enam kui 400 aastat, võib midagi tähendada praeguste rassiliste/etniliste suhete jaoks. Milliseid jooni toome me minevikust kaasa ja kanname üle tänapäeva? Võttes jällegi Kraggenburg'i juhtumi näiteks, võime küsida, mis viis valged Hollandi vägivallatsejad nii kaugele, et nad kohtlesid Aafrika naisi sellisel ebainimlikul viisil? Tuletan siinkohal meelde, et ma ei pruugi rääkida mitte teadvustatud teadmisstruktuuridest ja tunnetest, need võivad olla ka teadvustamata käitumismallid, mis Freudi arvates mõjutavad kõige rohkem. Samaviisi võib Eesti mitmete sajandite pikkuse võõrvõimu all elatud ajaloo valguses esitada küsimuse selle kohta, millest teie „kultuuriarhiiv“ koosneb: kes on Mina, kes on see Teine ja kuidas tuleks seda Teist kohelda? Kui tahame jõuda kõige sügavamate põhjusteni, siis peaksime teadvustama minevikust pärit koormat, mida siiani kanname.

Minister de Geus'i deklaratsioon tekitas ühelt poolt väga selge ja hierarhilise erinevuse valgete naiste ja teiselt poolt mustanahaliste, migrantide ja põgenikest naiste vahel, ühtlasi meelitades esimest

gruppi ja taandades teise ohvri seisundisse. Tegelikult tähendab de Geus'i deklaratsioon minu jaoks koloniaalaja mudelite kordamist, kultuuriarhiivi põlistamist, milles kujuteldav opositsioon „meie“ ja „nende“ vahel tuleb säilitada ja kus „meie“ oleme emantsipeerunud, tsiviliseeritud, modernsed ja vabad soolisest vägivallast – samal ajal kui „nema“ peavad võtma omaks ebainimliku, mitteemantsipeerunud, vägivaldusele orienteerunud koha, olles traditsioonilises mõttes Etniline Teine, kelle all üha rohkem nähakse Islamistlikku Teist. Koloniaalajastul määras valge nahavärvus ära kuulumise ja mittekuulumise, tänapäeval on Hollandis selleks *soopõhine ja seksuaalsusepõhine* lakmustest – loor, burka, mitmenaisepidamine, pealesunnitud abielud ja homoseksuaalsus – need näitavad ära, kes tohib kuuluda ja kes mitte. Seksuaalne väärkohtlemine ja vägivald on samuti sellise paigutuse koostisosaks. Hollandi kultuuriarhiivi põhjal võib soopõhise vägivalda nähtuse panna „rassilise“/etnilise Teise ukسلävele.

Tegelikult pole ühtki põhjust pidada seksuaalset ja soopõhist vägivalda ainult mustanahaliste, migrantide ja põgenikest inimeste ringis juhtuvaks. Kõik see on siiani vägagi olemas ka domineerivas rahvusrühmas, kuigi selle klassikuuluvuse tõttu paremini peidetuna, näiteks kesk- ja kõrgklassi kuuluvad valged naised kasutavad varjupaikade teenuseid vähem. Peaksime samuti meeles pidama, et me kõik kanname kaasas erinevaid rahvuslikke koormaid, oma kultuuriarhiivi, mis – eriti siis, kui see jääb teadvustamata – kallutab meid käituma teatud kahjustaval viisil ükskõik kelle suhtes, keda ühes või teises olukorras saab samastada Teisega.

Tahaksin lõpetada oma ettekande meie seast juba lahkunud Aafrika-Ameerika Kariibi mere poeedi Audre Lorde poeemiga „A Litany for Survival“ (4), mis kutsub meid kõiki üles välja ütlema, mida arvame seksuaalsest ja soolisest vägivallast. See sõnum paneb meile südamele, et me ei tohi vägivallaga lihtsalt vaikides leppida.

A Litany for Survival (1978)

*For those of us who live at the shoreline
Standing upon the constant edges of decision
Crucial and alone
For those of us who cannot indulge
The passing dreams of choice
Who love in doorways coming and going
In the hours between dawns
Looking inward and outward
At once before and after
Seeking a now that can breed
Futures
Like bread in our children's mouths
So their dreams will not reflect
The death of ours;*

For those of us

*Who were imprinted with fear
Like a faint line in the center of our foreheads
Learning to be afraid with our mother's milk
For by this weapon
This illusion of some safety to be found
The heavy-footed hoped to silence us
For all of us
This instant and this triumph
We were never meant to survive*

And when the sun rises we are afraid

Ellujäämise palve (1978)

*- Neile meist, kes elavad kaldajoonel
- seistes otsustelangatamise pideval piiril
- ülioluliselt ja üksinda
- Neile meist, kes ei saa nautida
- unistusi mööduvatest valikutest
- Kes armastavad lävedel tulemisi-minemisi
- enne hommikust päikesetõusu
- vaadates sissepoole ja väljapoole
- üheaegselt enne ja pärast
- otsides praegust, mis sünnitab
- tulevikku
- nagu leib meie laste suus,
- et nende unistused ei peegeldaks
- meie surma;*

- Neile meist,

*- keda märgistab hirm
- nagu ähmane kurd otsaesisel
- õppides emapiimaga hirmul olema
- et selliselt relvastatuna
- leida väike turvalisuse illusioon
- raskejalgsed lootsid sundida meid vaikima
- meie kõigi jaoks
- see moment ja see triumf
- ellujäämine polnud meie jaoks mõeldud*

- Ja kui päike tõuseb oleme hirmul

<i>It might not remain</i>	- <i>et see ei jäägi nii</i>
<i>When the sun sets we are afraid</i>	- <i>kui päike loojub oleme hirmul</i>
<i>It might not rise in the morning</i>	- <i>et ta ei tõuse hommikul</i>
<i>When our stomachs are full we are afraid</i>	- <i>Kui meie kõhud on täis oleme hirmul</i>
<i>Of indigestion</i>	- <i>et ei suuda seedida</i>
<i>When our stomachs are empty we are afraid</i>	- <i>kui kõhud on tühjad oleme hirmul</i>
<i>We may never eat again</i>	- <i>et ei saa kunagi enam süüa</i>
<i>When we are loved we are afraid</i>	- <i>Kui meid armastatakse oleme hirmul</i>
<i>Love will vanish</i>	- <i>et armastus haihtub</i>
<i>When we are alone we are afraid</i>	- <i>kui oleme üksinda oleme hirmul</i>
<i>Love will never return</i>	- <i>et armastus ei tule enam kunagi</i>
<i>And when we speak we are afraid</i>	- <i>Ja kui räägime oleme hirmul</i>
<i>Our words will not be heard</i>	- <i>et meie sõnu ei kuulda</i>
<i>Nor welcomed</i>	- <i>ega taheta kuulda</i>
<i>But when we are silent</i>	- <i>Aga kui vaikime</i>
<i>We are still afraid.</i>	- <i>oleme ikka hirmul</i>
<i>So it is better to speak</i>	- <i>Seega on parem rääkida</i>
<i>Remembering</i>	- <i>pidades meeles</i>
<i>We were never meant to survive.</i>	- <i>et ellujäämine polnud meie jaoks mõeldud</i>

- (1) Source~Schaduw rapportage van het VN Vrouwenverdrag, Women's rights- some progress, many gaps. (Bijlleveld en Mans, Nov. 2009).
- (2) Human Rights Report Estonia. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor. 2009 Country Reports on Human Rights Practices, March 11, 2010. Arvutivõrgus: <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/eur/136029.htm>
- (3) Sharlene Nagy Hesse- Biber and Patricia Lina Leavy, Feminist Research Practice. A Primer. London, New Delhi: Sage Publications, 2007.
- (4) Said, E. Culture and Imperialism. NY, 1993
- (5) Lorde, A. A Litany for Survival
Arvutivõrgus: <http://www.interactivetheatre.org/resc/litany.html>

TINGIMATA VAJALIK. NAISED VÕITLEVAD VÄGIVALA VASTU

Gloria Wekker

Tahan tänada organisatoreid, et nad kutsusid mind täna siia ettekannet pidama. Kõige asjakohasemad sõnad oma ettekande sissejuhatuseks leidsin meie hulgast juba lahkunud aafrika-ameerika feministi June Jordan'i tündelise essee "Where is the Love"?/Kus on armastus?/(1990) ridadest, kus ta esitab seisukohad, mis peaks meis kõigis vastukaja tekitama:

Ma olen feminist ja see tähendab mulle enam-vähem sama kui fakt, et olen mustanahaline: see tähendab, et pean end armastama ja respekteerima nii nagu sõltuks kogu minu elu enese armastamisest ja enese respektimisest. See tähendab, et pean pidevalt ennast puhastama vihkamisest ja põlgamisest, mis mind ümbritseb ja on osaks minu identiteedist. See tähendab, et enese armastamiseks ja respekteerimiseks on vaja sageli ebaharilikult suurt valvsust ja et ma panen kogu oma hinge sellesse võitlusesse, mis kõige kindlamini kujundab ümber kõikide maailma rahvaste kogemuse (...).

Kuigi Jordan räägib siin selgelt endast ja oma seisukohtadest kui mustanahaline naine, pöördub ta samal ajal ka kõikide naiste poole. Tema tulevikuvaade puudutab kõiki naisi, kõikide rassilis/etnilise kuuluvusega, klassi ja seksuaalse orientatsiooniga, erinevatest rahvustest naisi, kuna üks patriarhaati iseloomustav omadus – mis siiani vägagi levinud terves maailmas – seisneb selles, et kõik naised kannatavad kas tegelikult või sümboliliselt alavääristatuna ainult seepärast, et nad on naised. Kui palju meile ka ei meeldiks endale kinnitada, et naiste positsioon on viimase nelja aastakümne jooksul paranenud, - ja kohati on selles ka tõtt - on Euroopas ja üleilmselt siiski väga palju halvaendelisi märke sellest, et meil feministidena ei ole sugugi õnnestunud ületada sügavalt juurdunud ning domineerivaid mõtte- ja tundemalle, mis väärtustavad mehi rohkem kui naisi. Mitmesugused, kultuuriti erinevad naisi alavääristavad väljendid, mille kohaselt naised on vähem väärtuslikud kui mehed, ja lubavad vahetult järeltada, et naised on objektid, keda võib solvata ja kahjustada – on suuremal või vähemal määral omaksvõetud kõigi meie poolt.

Minu enda taustast nii palju, et olen antropoloog ja töotan Hollandi Utrechti ülikooli humanitaarteaduskonnas. Käesolevas ettekandes toetun olukordadele Hollandis ja Eestis ning toon ka sellekohaseid näiteid. Tegelikult tõstatan ja esitan Eesti kohta põhiliselt küsimusi, kuna olen Hollandi olukordadega palju enam kursis. Mõlemas riigis ei teeni naised siiani meestega ühesuguse töö eest võrdset palka ega jõua juhtivatele kohtadele isegi sellistes põhiliselt naispersonaliga töötavates valdkondades Hollandis nagu sotsiaalhooldus ja haridus, - teiste sõnadega – ei suuda klaasist laest läbi murda. Hollandis teenib ainult 40% naistest sellist palka, millest saab ära elada. Pean kohe lisama, et see sõltub paljuski naiste enda “valikust”. Ideaalpilt perekonnast kujutab täiskohaga väljaspool kodu töötavat meest ja osalise tööajaga (0,5) töötavat naist, kes hoolitseb ka laste eest. Seega pole üllatav, et tervelt 60% naistest on äraelamiseks majanduslikult sõltuvad oma partnerist. Teades, et igast kolmest abielust lahutatakse kaks, pole selline korraldus ei tark ega jätkusuutlik. Soolise ebavõrdsuse järgmiseks näiteks on fakt, et suures enamuses on naised inimkaubanduse ja muude seksuaalkuritegude ohvrid. Lõpuks –suures enamuses - 80 % - on naised need, kes otsivad varjupaika meeste vägivalla eest.

Kuid siinkohal on vaja kohe asju keerulisemaks ajada. Ma ei taha korrata värvi-pimedat domineerivat väljendit, mis ütleb, et “rass”/etnilisus ja sotsiaalne klass ei ole sellistes küsimustes olulised, et meie naistena oleme kõik ühesugused. Me ei ole. Teen nüüd oma ettekandes läbilõikelise analüüsi, s.t. võtan tõsiselt mitte ainult soolisust vaid pööran samaaegselt tähelepanu ka “rassile”/etnilisele kuuluvusele (ja klassile). Hollandis on enamast just Ida-Euroopa ja Aafrika naised need, kes on kõige metsikumate seksuaalse vägivalla vormide ohvrid. Näiteks toon 2005. aastal asetleidnud kurikuulsa Kraggenburg’i juhtumi, kui Belgias rööviti viis Aafrikast põgenenud naist ja toodi Kraggenburgi, ühte Noordoostpolderi (mere alt võidetud maakohat) provintsi väikeses külas asuvasse lauta, kus neid sunniti koertega seksima ja seda filmiti pornotööstuse jaoks. Tuleb märkida, et seda juhtumit kajastati meedias tähelepanuväärsest vähe . Kurjategijateks oli grupp valgeid hollandi mehi ja naisi, kes tunnistasid , et olid teadlikult valinud Aafrika põgenikud, kuna arvasid et need vaevalt julgevad politseisse pöörduda. Ma usun, et võime öelda, et need on naised, kes erinevad põhirahvusest rassiliselt / etniliselt ja/või rahvuselt ja lingvistiliselt ning keda saab märgistada kui Nemad, kes muutuvad alandlikuks ja ühtlasi dominantgrupi meestele väga ihaldatavateks objektideks. Ma ei ole kindel, kuidas see Eestis ilmneks, aga ma pakun teile mõtlemisainet - kas Eestis pole mitte venekeelse vähemuse naised seksuaalse väärkohtlemise, inimkaubanduse ja ebaõiglase kohtlemise objektideks..

Mõned aastad tagasi paluti mul teha ettekanne Utrecht’is asuva naiste varjupaiga taasavamise tseremoonial. Selle varjupaiga nimeks oli “Meisjesstad”/ City of Girls/ Tüdrukute linn, - kuidagi frivoolne, kui mitte lapsik nimi sellisele kohale Utrechtis, Hollandis. Suhtudes kõige suurema lugupidamisega seal pakutavasse varjupaika, läksin ma ette valmistamiseks sinna ja rääkisin mitmete naistega, kes olid seal elanud juba mitu kuud. Mind vapustas see emotsioonideta pragmaatiline toon, millega naised rääkisid oma meespartnerite poolsest füüsilisest või vaimsest vägivallast. . Nagu oleks see lihtsalt üks fakt elust, “loomulik” justkui oleks see “meeste loomuses”, mille naised peavad ära

kannatama. Mind üllatas ka see, et paljud naised hakkasid oma partnerite vägivaldsust välja vabandama ja mõned naised isegi tunnistasid, et tunnevad end süüdi: nagu oleks viga neis endis, et nad oleksid nagu oma käitumisega partnerit provotseerinud ja sellega peksmise esile kutsunud. Lisaks nägin peaaegu vankumatut lootust, et millalgi on võimalik mehe juurde tagasi minna, et kõik muutub tagasi endiseks ja et mees tõepoolest ei tee seda enam kunagi. See külaskäik varjupaika vapustas mind sügavalt, nii selle pärast, kuidas naised reageerisid soolisele vägivallale, kui ka pidevalt meeldetulevale statistikale, mis näitab, et ühekordsete vägivallajuhtumite arv on erakordselt väike. Veendusin ka selles, kui väga tähtis on jagada laialdast teavet feministliku liikumise viimase nelja aastakümne jooksul kogunenud teadmistest soolise vägivalla kohta, jagada seda nii naiste kui meestega, ja mulle tundus, et sama oluline on teadlikkuse tõstmiseks vägivalla kohta alustada aruteludega varjupaikades. Arvan, et poiste ja tüdrukute harimine nii soolisuse kui seksuaalsuse küsimustes, nende liialdustest ja rõõmudest peaks algama juba algkoolis ja jätkuma põhikoolis ja gümnaasiumis.

Laenasin Malcolm X'i sõnad "tingimata vajalik" oma ettekande pealkirjaks, et näidata kui kiiresti on meil vaja hakata võitlema ja vastu seisma igapäevasele naiste vastu suunatud vägivallale. Mis liiki vägivallast ma räägin? Naised kannatavad füüsilise, seksuaalse, psühholoogilise ja vaimse vägivalla all ja tihti on tegu nende nelja kombinatsiooniga. Kraggenburgi juhtumi puhul, mida varem mainisin, on raske lahti arutada erinevaid tahke: peksmine, pealesunnitud seksuaalaktid, alandamine ja ähvardused, ja lõpuks täielik selle eiramine, mida Aafrika naised tundsid ja mõtlesid; pealegi pöörasid nad naiste olukorra pea peale teatades, nagu oleksid nad olnud sellega nõus ja isegi nautinud ("ei kuulnud kedagi nutmas ega karjumas", ütles üks süüdimõistetud meestest, kuigi naised oksendasid hirmust ja kannatustest). Olen nimetanud viimast aspekti epistemoloogiliseks (teadmistesse puutuvaks) vägivallaks, kus naise teadmine on välja visatud ja välja tõrjutud kui ebarelevantne.

Soo, "rassi"/etnilisuse ja klassi mõistete abil, mis on minu soouuringutes kesksel kohal, näitan, kuidas need erinevad tähistusteljed on seotud ja konstrueerivad naistevastase vägivalla ilmingud.

I. Alustagem soost. See kontseptsioon võib aidata meil mõista, miks varjupaikades on suures enamuses naised kui soolise vägivalla objektid. "Soo (sugupoole)" all mõtlen keerulist sotsiaalset süsteemi, mis annab tähenduse bioloogilisele mehelikkusele ja naiselikkusele: pealegi pole *me sündinud meeste ja naistena, me oleme nendeks tehtud*, nagu Simone de Beauvoir juba 1949-ndal aastal oma raamatus „Teine sugupool“ ütles. Peaksime hetkeks mõtlema, – miks just peamiselt *naised* vajavad varjupaika lähisuhtes esineva vägivalla eest, kuritarvitamise eest või probleemide pärast abielu- ja peresuhtes. Teades, kui ohtlik on essentsialism, ei tahaks ma ka aheldada naisi ja lapsi alati nende väiksema jõulisusega kehasse. Ometi on liigagi sageli tegemist täiskasvanud meeste puhul just sellega, et mehed on füüsiliselt sitkema ega pea naiste ja laste ees just suurt hirmu tundma. Sedagi just soopõhise sotsialiseerumise ja koolituse tõttu. Oleme siin silmitsi inimese, loe: meheliku, veaga. Vastavalt Utrecht'i varjupaiga 2005 aasta aruandele, otsib 70% naistest varju seetõttu, et on silmitsi tegeliku või ähvardatava vägivallaga oma meespartneri poolt. Me saame pildi ühiskonnast, kus sõnades võetakse omaks sugude võrdsus ja kirjeldatakse end emantsipatsiooni kehastusena – niivõrd, kuivõrd räägitakse domineerivast valgenahalisest rahvastikust, - kuid kus tegelikult on selline soosüsteem, mis töötab naiste kahjuks, kus naised leiavad end sotsiaalse struktuuri sellisel hierarhiatasandil, kus on silmitsi vägivallaga. Hollandis on keskmiselt kolmandik naisi on olnud seksuaalse vägivalla ohvrid ja 12% naistest on kunagi oma eluajal olnud vägistatud (1). Me suhtume siiani naiste- ja lastevastasesse vägivalda kui vältimatusse loodusjõudu, sest asjad on kahjuks nii nagu on, samal ajal kui see on minu arvates rahvuslik (ja ka rahvusvaheline) häbistatus. Selline käitumine on nii meeste kui ka naiste puhul õpitud käitumine ja seega on võimalik ka vastupidine ära õppida.

Arutades endamisi üldisest olukorrast seoses vägivallaga ja eriti naistest ja vägivallast Eestis, leidsin riiklikest ja rahvusvahelistest aruannetest mõningaid vasturääkivaid ja murettekitavaid andmeid.

Vaatamata andmete vähesusele, olid kättesaadavadki halvaendelised. Teen järgnevalt ülevaate sellest, mida leidsin:

- 2009 aasta aruandest Eesti inimõiguste kohta, mille andis välja USA demokraatia ja inimõiguste büroo (11 märts, 2010) (2), loeme, et probleeme leiti mitmetes valdkondades. Selles oli viiteid politsei liigsetele jõuvõtetele ja söimamisele kahtlusallaste kinnipidamisel; kinnipidamiskeskuste jätkuvalt viletsale olukorrale. (Märkusena: mainin siin riigi tasandil toimunud vägivalda). Lisaks tõsteti aruandes esile veel perevägivalda, ebavõrdsust naiste töö tasustamisel, laste kuritarvitamist ja naistega toimunud inimkaubandust (p 11).
- Kuigi seaduslikult on naistel meestega võrdsed õigused ja peaksid saama meestega võrdse töö eest võrdset palka, ei näe nende järgimist tegelikkuses. Naiste haridustase on keskmiselt kõrgem kui meeste oma, kuid keskmine töötasu on üldiselt madalam, ja jätkuvalt on elukutseid, kus domineerivad kas mehed või naised. Ametliku statistika põhjal oli 2007. aastal erinevus meeste ja naiste palkades 30,3 %.
- Naistevastane vägivald, sealhulgas paarisuhte vägivald, on tõsine probleem. Valitsusväliste organisatsioonide andmetel on iga neljas naine kannatanud füüsilise, seksuaalse või emotsionaalse perevägivalla all.

Kuigi olen uurinud Eestimaa ajalugu ja sotsiaalset olukorda, pean ütlema, et ma ei saa ennast neis küsimustes kaugeltki pidada eksperdiks. Siiski, arvestades Eestis pikka aega kestvat, pidevat ja tõsist soolist vägivalda, mida peetakse juhuslikuks, meenutab see mulle olukorda Lõuna-Aafrikas apartheidi ajal. Ühiskonnas, mis oli aastakümneid ohanud apartheidi all, muutus riigi poolne vägivald probleemide lahendamise standardiks; vägivald imbub ühiskonna struktuuridesse alates ülemistest kihtidest kuni alumisteni, ilmnedes ka mikrotasandil inimestevahelistes suhetes. Ilmneb ühelt poolt meeste vahel, viies inimvaenulikkuse äärmusteni, teiselt poolt aga meeste ja naiste vahelise soolise vägivallana. Teiste sõnadega võib öelda, et teatud olukordades võib vägivald ühiskonnas muutuda nii valdavalt struktuurseks nähtuseks, et selle sees olivad ei märka selle intensiivsust ja imbumist kõikjale; selle olemust antakse edasi põlvkonnalt põlvkonnale ja soogruppide siseselt. Meestele annab see võimaluse domineerida teise sugupoole üle, leides oma isikliku frustratsiooni maandamiseks sellise patuoina, kes on suhteliselt ohutu ega hakka vastu. Naistele aga on nende sotsialiseerimisprotsessis sisendatud, et nad peavad oma allumisega leppima. Tartu Ülikooli teadur Dr. Silvia Kaugia oma artiklis Eesti koolilaste arvamustest vägivalla kohta kirjutab, et vägivallakogemus on soolistatud: kui mehed kogevad vägivallat avalikes kohtades ja ründajaks on enamasti tundmatu isik, langevad naised vägivalla ohvriteks kõige sagedamini oma perekonnas ja nende ründajaks on oma partner. Statistika põhjal on naise jaoks kõige ohtlikum paik tema kodu. Otsides Eesti soolise vägivalla algpõhjuseid nagu seda sõnastas Roheliste fraktsiooni delegaat kolmapäeval, arvan, et on oluline mõtiskleda selle üle, mida võib tähendada olla koloniseeritud seitsmesaja- aasta vältel; teen seda veidi hiljem ka Hollandi näitel, ja ma tahan küsida, et millist psüühilist pagasit on oodata sellistest tingimustest? Meeste tunded oma ebaadekvaatsusest, frustratsioon olukorras, kus ei ole võimalik elada oma võimete kohaselt... - seda kõike elatakse lihtsalt naiste peal välja - nagu kinnitavad ka Ameerika Ühendriikides läbi viidud uuringu tulemused (3).

Nüüd tahaksin juhtida teie tähelepanu sageli esinevale soo-neutraalsele ehk soo-pimedale terminoloogiale, mis varjab meeste ja naiste vahelisi ebasümmeetrilisi võimusuhteid. See ei käi mitte ainult selliste terminite kohta nagu „vaesus“ või „kriisisituatsioon“, vaid kehtib ka selliste puhul nagu „perevägivald“, „lähisuhte vägivald“. Need terminid on liiga heatahtlikud, liiga eufemilised, liialt eirates võimu: kaitsevad vägivalla toimepanijaid, jättes ohvrid samal ajal kaitseta. Juba algusest peale on feministlikud kriminoloogid rõhutanud, kui eksitavad ja vägivallat kinnitavad sellised terminid olemasolevates võimusuhetes on. Nad väidavad, et nii mehed kui naised võivad võrdselt ohvriks olla olukorras, kus teine sugupool on tõenäoliselt vägivallatseja. Tegelikult on Hollandis siiski kõikidest juhtumitest 88 % mehed need, kes kasutavad vägivallat naiste vastu (Bijleveld en Mans, 2009). Seega

võib üldiselt soolise- ja seksuaalse vägivalda puhul öelda, et mehed on vägivaldsed naiste, laste ja gei/lesbide vastu. Samas tuleb rõhutada, et terminid varjavad sugudevahelisi võimusuhteid viisil, mis väljenduvad paljudes keeltes (*“Mind vägistati”*, ähmastab vägivallatsejat, tegelikult öeldes, et *“pole ju tähtis, kes seda tegi”*, selle asemel et öelda *“ta vägistab mind”*). See omakorda viib välja olukorrani, kus puuduvad konkreetsed valitsusepoolsed poliitikad, mis takistaks meeste poolt naiste vastu suunatud vägivalda - näiteks võib tuua Hollandi. Vaatamata MTÜ-de ja naisliikumiste pidevale survele ei ole Hollandi valitsus siiani koostanud riikliku tegevuskava eelnõud soolise vägivalda likvideerimiseks.

Teen nüüd kokkuvõtte oma ettekande esimesest punktist, mis on ilmestanud soo „rassi“/etnilisuse (ja klassi) koostoimet, tuues välja kolm järeldust mis kindlasti kehtivad Hollandi kohta, kuid samal ajal võivad leida vastukaja ka Eestis:

1. soolistatud vägivalda ja seksuaalset väärkohtlemist võetakse liiga kergesti kui „loomulikku“ nähtust, nagu oleks see osa „loodusest, mille vastu ei saa kahjuks midagi teha“
2. Seda nähtust käsitletakse võimusuhteid eiravalt - see ilmneb sellistes mõistetes ja keelekasutuses perevägivalda või lähisuhtevägivalda kohta, mis peidavad ja/või ähmastavad vägivallatseja sugu. Lisaks aitab keelekasutus (*“Mind vägistati”*) viia taas tähelepanu vägivallatsejalt eemale. See, et puuduvad konkreetsed poliitikad vägivallaga võitlemiseks on taas märk võimuhete vältimisest.
3. Liiga lihtsustatult esitatakse enbamasti pilt soolisest vägivallast ja seksuaalsest väärkohtlemisest kui valdavalt tööliklassi ja etniliste vähemusgruppide, mitte aga enamust moodustava valgenahaliste gruppide hulgas levinud nähtusest. Nii saavutatakse mitu asja, , kuid kõige olulisemana see, et enamusgrupid asetavad probleemi endist väljapoole ja peavad end „tsiviliseerituiks“, samas kujutades tööliklassi kultuuri ja etnilisi vähemusrühpe „barbaarsetena ja tsiviliseerimatuena“, kes ei ole võimelised olema emantsipeerunud ühiskonna lahutamatuks osaks

II. Mis puudutab *“rassi”/ etnilisust* (ja *klassi*), - käsitlen neid koos – siis näen teist tähelepanuväärivat nähtust Hollandis. 2010 aasta märtsikuu oli Hollandi massimeedia tähelepanu keskmes Zeelandi provintsi väikeses Zierikzee külas toimunud *“kodune draama”*. Õige pea muutus keelekasutus ja võis lugeda, et: *“Iraaklasest isa tappis oma kaks last”*, ja kogu lugu nimetati *“aumõrvaks”*, mitmetähenduslik termin, millega tähistatakse islamimaades vägivalda. Seega näeme seaduspärasust, et

1. vägivallatseja ja tema rahvus või etniline taust tuuakse välja kohe, kui on tegemist etnilise vähemusrühpi liikmega, aga mitte siis, kui vägivallatseja on valgest enamusrahvusest.
2. jääme teise domineeriva diskursuse juurde, milles „meid“ kirjeldatakse igasuguste ennastupitavate sõnade ja omadustega nagu näiteks: soopõhine vägivald on minimaalne, me oleme ju „tsiviliseeritud“, etnilisi vähemusrühpe seostame kõigega, mis on inetu, tagurlik ja barbaarne. Siin ilmneb selgelt eurotsentristlik rassism.
3. läbi sooprillide vaadates näeme, et tegelikult on sellises domineerivas diskursuses laialdaselt omaks võetud valgete naiste emantsipeeritus, kes seetõttu ei kannata enam soolise vägivalda all, kuid mustanahalised, migrandid ja põgenikest naised on siiani sellise vägivalda objektid. Seega on erineva nahavärviga inimesed sellises diskursuses nii ohvriteks kui vägivallatsejateks.

Võib-olla tasuks ka Eestis mõelda kas on märgata tendentsi, kus oma rahvust ja klassi näidatakse „süütuna“, samal ajal kui teisi ebainimlikena– ükskõik kes need ka kohalikus konkreetsetes olukorras poleks – ja kelle tsiviliseerimatus ja barbarsuse tõttu sellised asjad juhtuvad.

Viimasel aastakümnel on Hollandi emantsipatsioonipoliitikas, mis 1970-nendatest aastatest alates on rakendanud eeskujulikke meetmeid võimaldades naistel koos töötada soolise egalitarismi nimel, selgelt näha, et see poliitika on suuresti kannatada saanud ja peaaegu täielikult hääbunud. Alates 2003 aastast, kui emantsipatsiooniküsimuste minister De Geus teatas, et valgenahalised naised on saavutanud emantsipeerituse ja nüüd on jäänud vaid mustanahalised, migrantid ja põgenikest naised, kellel on vaja sama teed käia, on märgata tendentsi, kus uinuv opositsioon „meie“ ja „nende“ vahel ellu äratati. Erinevus nende vahel, kes on siit, nimelt: valged ja teiste - nende, kes on kusagilt mujalt (ja nimelt: teistsuguse nahavärviga) naiste vahel domineerivas probleemidele keskendunud diskursuses on järgmine: need on teise nahavärviga naised, kellel on probleeme soolise ja seksuaalse vägivallaga, töötusega, iseseisvuse puudumisega, laste vastutustundlikul viisil kasvatamisega. Selle sõnumiga saavutas de Geus, tegelikult Hollandi valitsus, olulise eesmärgi. Kuna valgete naiste emantsipeerumine oli nüüd teatavasti „lõpule viidud“ (vaatamata paljudele vastupidist ilmingut näitavatele märkidele), oli võimalik eelarvet selle rea pealt tohutult kärpida. Toetuseta jäeti emantsipatsioonipoliitika elluviimine, naisorganisatsioonide tegutsemise kohad ning tulemuseks oli organisatsioonide kokkuliitmine ja laialisaatmine. See tõi endaga kaasa selle, et naisliikumise poolt aja jooksul vägivalda kohta kogutud teave ei ole enam ühiseks teadmiseks, mida saaks kergesti vahendada/ edastada põlvkondade vahel, sugude vahel, töötajate ja poliitikategijate vahel.

Tahaksin pühendada veidi rohkem aega „rassi“/etnilisuse probleemidele, sest see annaks mulle võimaluse tutvustada „*kultuuriarhiivi*“ temaatikat (4), mida minu arvates on kindlasti vaja seksuaalse vägivalda puhul arvesse võtta. Kultuuriarhiiviga mõtleb Edward Said ajalooliselt kujunenud teadmistestruktuuri ja tundeid seoses Teistega nii rassi/etnilisuse/rahvuse põhjal (kui ka enda kohta). Ta küsib, et kas me peame võimalikuks, et see, et Holland oli koloniaalimpeeriumiks enam kui 400 aastat, võib midagi tähendada praeguste rassiliste/etniliste suhete jaoks. Milliseid jooni toome me minevikust kaasa ja kanname üle tänapäeva? Võttes jällegi Kraggenburg'i juhtumi näiteks, võime küsida, mis viis valged Hollandi vägivaldasejad nii kaugele, et nad kohtlesid Aafrika naisi sellisel ebainimlikul viisil? Tuletan siinkohal meelde, et ma ei pruugi rääkida mitte teadvustatud teadmistestruktuuridest ja tunnetest, need võivad olla ka teadvustamata käitumismallid, mis Freudi arvates mõjutavad kõige rohkem. Samaviisi võib Eesti mitmete sajandite pikkuse võõrvõimu all elatud ajaloo valguses esitada küsimuse selle kohta, millest teie „*kultuuriarhiiv*“ koosneb: kes on Mina, kes on see Teine ja kuidas tuleks seda Teist kohelda? Kui tahame jõuda kõige sügavamate põhjusteni, siis peaksime teadvustama minevikust pärit koormat, mida siiani kanname.

Minister de Geus'i deklaratsioon tekitas ühelt poolt väga selge ja hierarhilise erinevuse valgete naiste ja teiselt poolt mustanahaliste, migrantide ja põgenikest naiste vahel, ühtlasi meelitades esimest gruppi ja taandades teise ohvri seisundisse. Tegelikult tähendab de Geus'i deklaratsioon minu jaoks koloniaalaja mudelite kordamist, kultuuriarhiivi päristamist, milles kujuteldav opositsioon „meie“ ja „nende“ vahel tuleb säilitada ja kus „meie“ oleme emantsipeerunud, tsiviliseeritud, modernsed ja vabad soolisest vägivallast – samal ajal kui „nemad“ peavad võtma omaks ebainimliku, mitteemantsipeerunud, vägivaldusele orienteerunud koha, olles traditsioonilises mõttes Etniline Teine, kelle all üha rohkem nähakse Islamistlikku Teist. Koloniaalajastul määras valge nahavärvus ära kuulumise ja mittekuulumise, tänapäeval on Hollandis selleks *soopõhine ja seksuaalsusepõhine* lakmustest – loor, burka, mitmenaisapidamine, pealesunnitud abielud ja homoseksuaalsus – need näitavad ära, kes tohib kuuluda ja kes mitte. Seksuaalne väärkohtlemine ja vägivald on samuti selleise paigutuse koostisosaks. Hollandi kultuuriarhiivi põhjal võib soopõhise vägivalda nähtuse panna „rassilise“/etnilise Teise ukسلävele.

Tegelikult pole ühtki põhjust pidada seksuaalset ja soopõhist vägivalda ainult mustanahaliste, migrantide ja põgenikest inimeste ringis juhtuvaks. Kõik see on siiani vägagi olemas ka domineerivas rahvusrühmas, kuigi selle klassikuuluvuse tõttu paremini peidetuna, näiteks kesk- ja kõrgklassi kuuluvad valged naised kasutavad varjupaikade teenuseid vähem. Peaksime samuti meeles pidama, et me kõik kanname kaasas erinevaid rahvuslikke koormaid, oma kultuuriarhiivi, mis – eriti siis, kui see

jääb teadvustamata – kallutab meid käituma teatud kahjustaval viisil ükskõik kelle suhtes, keda ühes või teises olukorras saab samastada Teisega.

Tahaksin lõpetada oma ettekande meie seast juba lahkunud Aafrika-Ameerika Kariibi mere poeedi Audre Lorde poeemiga „A Litany for Survival“ (4), mis kutsub meid kõiki üles välja ütlema, mida arvame seksuaalsest ja soolisest vägivallast. See sõnum paneb meile südamele, et me ei tohi vägivallaga lihtsalt vaikides leppida.

A Litany for Survival (1978)

*For those of us who live at the shoreline
Standing upon the constant edges of decision
Crucial and alone
For those of us who cannot indulge
The passing dreams of choice
Who love in doorways coming and going
In the hours between dawns
Looking inward and outward
At once before and after
Seeking a now that can breed
Futures
Like bread in our children's mouths
So their dreams will not reflect
The death of ours;*

*For those of us
Who were imprinted with fear
Like a faint line in the center of our foreheads
Learning to be afraid with our mother's milk
For by this weapon
This illusion of some safety to be found
The heavy-footed hoped to silence us
For all of us
This instant and this triumph
We were never meant to survive*

*And when the sun rises we are afraid
It might not remain
When the sun sets we are afraid
It might not rise in the morning
When our stomachs are full we are afraid
Of indigestion
When our stomachs are empty we are afraid
We may never eat again
When we are loved we are afraid
Love will vanish
When we are alone we are afraid
Love will never return
And when we speak we are afraid
Our words will not be heard
Nor welcomed
But when we are silent
We are still afraid.*

Ellujäämise palve (1978)

*- Neile meist, kes elavad kaldajoonel
- seistes otsustelangatamise pideval piiril
- ülioluliselt ja üksinda
- Neile meist, kes ei saa nautida
- unistusi mööduvatest valikutest
- Kes armastavad lävedel tulemisi-minemisi
- enne hommikust päikesetõusu
- vaadates sissepoole ja väljapoole
- üheaegselt enne ja pärast
- otsides praegust, mis sünnitab
- tulevikku
- nagu leib meie laste suus,
- et nende unistused ei peegeldaks
- meie surma;*

*- Neile meist,
- keda märgistab hirm
- nagu ähmane kurd otsaesisel
- õppides emapiimaga hirmul olema
- et selliselt relvastatuna
- leida väike turvalisuse illusioon
- raskejalgsed lootsid sundida meid vaikima
- meie kõigi jaoks
- see moment ja see triumf
- ellujäämine polnud meie jaoks mõeldud*

*- Ja kui päike tõuseb oleme hirmul
- et see ei jäägi nii
- kui päike loojub oleme hirmul
- et ta ei tõuse hommikul
- Kui meie kõhud on täis oleme hirmul
- et ei suuda seedida
- kui kõhud on tühjad oleme hirmul
- et ei saa kunagi enam süüa
- Kui meid armastatakse oleme hirmul
- et armastus haitub
- kui oleme üksinda oleme hirmul
- et armastus ei tule enam kunagi
- Ja kui räägime oleme hirmul
- et meie sõnu ei kuulda
- ega taheta kuulda
- Aga kui vaikime
- oleme ikka hirmul*

So it is better to speak

Remembering

We were never meant to survive.

- Seega on parem rääkida

- pidades meeles

- et ellujäämine polnud meie jaoks mõeldud

- (1) Source~Schaduw rapportage van het VN Vrouwenverdrag, Women's rights- some progress, many gaps. (Bijlleveld en Mans, Nov. 2009).
- (2) Human Rights Report Estonia. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor. 2009 Country Reports on Human Rights Practices, March 11, 2010. Arvutivõrgus: <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/eur/136029.htm>
- (3) Sharlene Nagy Hesse- Biber and Patricia Lina Leavy, Feminist Research Practice. A Primer. London, New Delhi: Sage Publications, 2007.
- (4) Said, E. Culture and Imperialism. NY, 1993
- (5) Lorde, A. A Litany for Survival
Arvutivõrgus: <http://www.interactivetheatre.org/resc/litany.html>

BY ANY MEANS NECESSARY. WOMEN RESISTING VIOLENCE.

Gloria Wekker

I want to thank the organizers for inviting me to present here today. The most pertinent introduction to my presentation, I have found in the words of the late African American feminist June Jordan, who in her moving essay "Where is the Love"? (1990), writes a program that should have resonance for all of us:

I am a feminist, and what that means to me is much the same as the meaning of the fact that I am black: it means that I must undertake to love myself and to respect myself as though my very life depends upon self-love and self-respect. It means that I must everlastingly seek to cleanse myself of the hatred and contempt that surrounds and permeates my identity.... It means that the achievement of self-love and self-respect will require inordinate, hourly vigilance, and that I am entering my soul into a struggle that will most certainly transform the experience of all the peoples of the earth (...).

While Jordan is here clearly talking from and about her own positioning as a black woman, she is at the same time addressing all women. Her insights pertain to women of all racial/ ethnic, class and sexual positioning, women of different nationalities, since one of the main characteristics of patriarchy – which still is very much around globally- is that all women suffer from the real and symbolical ways in which they are depreciated *as women*. However much we like to tell ourselves affirmative narratives about the improvement of the position of women in the past four decades, - and there is truth to some of those stories- in Europe and globally, there are still ominous signs that we –as feminists, f/m - haven't at all succeeded in overcoming deep-seated dominant patterns of thought and feeling which value men over women. The various, culturally different expressions of depreciation of women, of being of lesser value than men, with its ultimate corollary of women constituting an object that can be abused and violated, have, to a greater or lesser extent, been internalized by all of us.

By way of positioning myself, I am an anthropologist, working in a faculty of the Humanities at Utrecht University, the Netherlands. In this presentation, I will foreground the Netherlands and Estonia as the

examples from which I draw. In fact, I will mainly pose questions about Estonia and ask questions, since obviously I am much more familiar with the Dutch situation. In both locations, women still do not make the same wages for the same labour as men and we do not manage, even in professions where women have become the majority- as in the care and the educational sector in the Netherlands- to reach the corridors of true power, in other words, to break through the glass ceiling. In the Netherlands only 40% of women are making a living wage. I need to add immediately that this is to large extent women's own "choice". The ideal picture of family life exists of a man working full time outside of the home, while the woman works part time (0, 5) and takes care of the kids. Thus it is no surprise that fully 60% of women are dependent on a partner for survival. This does not seem a smart and sustainable policy when one knows that two out of three marriages end in divorce. A further indication of gender inequality is that it is women, for the most part, who become victims of trafficking and other sex-related crimes. Finally, it is again predominantly – 80 % - women who are seeking refuge in shelters from the violence of men.

But things need to be complicated immediately here. I do not want to repeat the colour- blind dominant gesture that "race"/ ethnicity and class would not matter in these issues that we, as women, are all in the same boat. We are not. I will be making an intersectional analysis in my presentation, i.e. I will not only take gender seriously I will also and simultaneously pay attention to "race"/ ethnicity (and class). Oftentimes it is, in the Netherlands, Eastern European women and African women, who become victims of the most atrocious forms of sexual violence. Thus in the infamous Kraggenburg case, which took place in 2005, five female African refugees were kidnapped in Belgium and brought to Kraggenburg, to a barn in a small village in a Godforsaken province- Noordoostpolder, which is land reclaimed from sea-, where they were forced to have sex with dogs, which was filmed for the porn industry. It is noteworthy that the case has received relatively little attention in the media. According to the perpetrators, a group of white Dutch men and women, they had consciously targeted African refugees because they were sure that they would not dare go to the police. Generally I believe we can say that it is women who are racially/ ethnically and/or nationally and linguistically different from the majority of the population, who can be marked as Other, who become an abject and at the same time highly desirable object for men of the dominant group. I am not sure how this would work out in Estonia, but I proffer it to you to contemplate whether in Estonia it is especially women from the Russian-speaking minority who are targeted as objects of sexual abuse, trafficking and unfair treatment.

A couple of years ago, I was asked to give a presentation at the re-opening of a woman's shelter, called "Meisjesstad"/ City of Girls, - a somewhat frivolous, if not infantilizing name for such a place- , in Utrecht, The Netherlands. I have nothing but the highest regard for the shelter that is being offered there, however. In preparation, I went to talk with several of the women who had been living in that shelter, for months. What struck me was the matter- of- factness with which many women spoke about their having been physically or mentally abused by their male partners. As if it were a fact of life, "natural" as in "being in the nature of men", and thus to be borne by the women. It also struck me that many women were making excuses for their partners' violence and some women even evinced a feeling of guilt: as if it were their fault that they had – through their own behaviour- provoked their partner into beating them. In addition, there was also an almost ineradicable hope that it would eventually be possible to go back to him, that things would return to being as they had been before, that he would- indeed - never do it again. I was deeply shaken by my visits to the shelter, both because of how the women reacted to gendered violence, but also because of the statistics that kept popping up in my mind about how small the chances are that a beating remains an incident. I also became convinced of how important it is to share widely the insights that the feminist movement has produced over the past four decades on gendered violence, to share these with both women and men and it seemed to me that it was equally important to start again with consciousness- raising sessions in shelters about violence. I also think that educating boys and girls about gender and sexuality, their excesses and joys, already at primary and secondary school level.

I am borrowing Malcolm X's words „by any means necessary” in my title, to indicate the urgency with which we need to combat and resist the violence that is committed against women on, a daily basis. What kinds of violence I am thinking of? Women are suffering from physical, sexual, psychological and epistemic violence and often it is a combination of the four. In the Kraggenburg case, mentioned earlier, it is hard to disentangle the various strands: the beatings, the enforced sexual acts, the humiliation and threats, and finally, the total disregard of the perpetrators for what the African women were feeling and thinking; and their turning the women's position into one of consent and even pleasure (“I did not hear any crying or screaming”, one of the convicted men said, even though the women were vomiting from fear and sheer misery). I have termed the latter aspect: epistemic violence, where the women's knowledge is dismissed and displaced as irrelevant.

With the help of the concepts of gender, “race”/ ethnicity and class, that are central in my discipline Gender Studies, I will show how these various axes of signification interact with and construct the phenomenon of violence against women.

I. Let's start talking about gender. This concept can help us understand the overwhelming presence of women in shelters, as the objects of gendered violence. With “gender”, I mean the complex, social system that gives meaning to biological masculinity and femininity: after all, *we are not born as men and women, we are made into them*, as Simone de Beauvoir already remarked in 1949, in “The Second Sex”. We have to reflect for a moment on why it is predominantly *women* who need shelter, due to violence in their relationships, due to abuse, and due to marriage- and relationship problems. While I am aware of the danger of essentialism, and while I do not want to incarcerate women and children always in less robust bodies, it often is the case that adult men – also by gendered socialization and training – are physically, on average, more sturdy and thus do not have much to fear from women and children. We are confronted here with a human, read masculine, flaw here. At the shelter in Utrecht, according to their yearly report in 2005, almost 70% of women seeking shelter came because of real or threatened violence from their male partners. We get an image of a society that, while verbally embracing gender equality and even characterizing itself when it comes to the dominant white population as the epitome of emancipation, actually has a gender system that heavily works to the detriment of women; that women find themselves structurally in positions where they meet with violence. In the Netherlands, generally, one third of all women have been the victim of sexual violence and 12% has ever been raped in her life (1). We generally still treat violence against women and children as a force of nature, as an inevitability, as the way things unfortunately are, while it is a (inter-) national disgrace in my eyes. This behaviour, both on the part of men and of women, is learned and can thus also be unlearned.

When thinking about the general situation with regard to violence and especially women and violence in Estonia, I found some disconcerting and worrying findings- on the basis of national and international reports. Even though there are few data, those that are available, are ominous. Some of these findings concern the following:

- In the 2009 *Human Rights report on Estonia*, issued by the Bureau of Democracy, dating from March 11, 2010 (2), we read that problems were reported in several areas. There were allegations that police used excessive force and verbal abuse during the arrests of suspects; conditions in detention centres generally remained poor. (Note that I am mentioning violent state practices). In addition, domestic violence, inequality of women's salaries, child abuse and trafficking of women were also reported (p 11).
- Although women have the same legal rights as men under the law and are entitled to equal pay for equal work, these rights are not always observed in practice. While the average educational level of women is higher than that of men, women's average pay is generally lower, and there continue to be female- and male dominated professions. According to government statistics, the difference between the salaries of men and women was 30, 3 % in 2007.

- Violence against women, including spousal abuse, is a serious problem. According to NGO's, one woman in four has suffered physical, sexual or emotional domestic violence.

Although I have read on the history and the social circumstances of Estonia, I certainly cannot declare myself an expert on these matters. However, the longevity, persistence, seriousness and casualness characterizing Estonian gendered violence brought the situation of South Africa during Apartheid to my mind. In a society that had, for decades, sighed under Apartheid, the violence exercised by the state had become the standard way of solving problems; violence permeates the fabric of society from the highest circles to the lowest, becoming evident also on the micro level in the relations between people, between men on the one hand, leading to extraordinary levels of homicide, and between men and women, on the other hand, evident in gendered violence. Another way of saying this is that, under some circumstances, violence may become such a hard-core structural feature of society that it is hard for those who are insiders to even discern its pervasiveness and intensity; it is a feature that is transmitted between generations, and within genders, for men as the way to dominate the other gender, seeking a scapegoat for their own personal frustrations in an object that is relatively harmless and that who won't retaliate. In women, it has been inculcated by their socialization that they have to accept their submission. An article on Estonian schoolchildren's opinions about violence by Dr. Silvia Kaugia, of the University of Tartu, points out that the experience of violence is gendered: while men experience violence in public places and the offender is predominantly an unfamiliar person, women fall victim to violence most often in their families and the offender is the women's partner. Statistically, home is the most unsafe place for a woman. Looking for the root causes of Estonian gendered violence, as was suggested by the delegate of the Green Left party on Wednesday, I would suggest that it is important to delve into what it means to have been colonized for seven centuries; just as I will do later with regard to the Netherlands, I want to ask what kinds of psychic economies are produced under such circumstances? Male feelings of inadequacy, frustration about not living up to one's full potential, are easily vented on women, as research from the U.S. points out (3).

I also want to call your attention to the often gender- neutral or gender- blind terminology that hides the asymmetrical relationships between men and women. This is not only often true for terms like "poverty", or "crisis situation", it is also true for terms like "domestic violence", "family violence", "violence in intimate relationships". The terms are far too benevolent, too euphemistic, and too power-evasive: they protect the perpetrators of violence, while leaving the victims unprotected. Early on, feminist criminologists pointed out how misleading and affirmative of existing power relations such terms are. They suggest that both men and women can equally become the victims of violence, with the other gender as likely to be the perpetrator. In reality, however, in the Netherlands it is in 88 % of the cases men who use violence against women (Bijleveld en Mans, 2009). We can thus say that in general when we are talking about gender- and sexually related violence it is men who are acting out against women, children and gays/ lesbians. But it also bears pointing out that the terms hide gendered power relations, by the way it is expressed in many languages ("*I was raped*", obfuscating the perpetrator, saying in effect "it does not really matter who did this", instead of "*he raped me*"), which in turn often leads to lack of concrete government policies to counter the phenomenon of men perpetrating violence against women, which is the case in the Netherlands. Despite repeated pressure by NGO's and the women's movement, the Dutch government has not drafted a national action plan to eradicate gendered violence.

I will sum up this first point about gender, which already shades into its intersection with "race"/ethnicity (and class), by foregrounding three conclusions, which certainly are true for the Netherlands, but may also have resonance in Estonia:

1. Gendered violence and sexual abuse are all too easily seen as "natural" phenomena; as if they were part of "nature", thus unfortunately nothing can be done against them.
2. There is a power-evasive way to treat these phenomena, which is evident in the terminology that is used in many languages- family or domestic violence- , which obfuscates the gender of the person

who is the perpetrator. In addition the language use ("I was raped") again directs attention away from the perpetrator. The lack of concrete policies to struggle against these phenomena is another expression of power evasiveness.

3. All too easily, the dominant representation of gendered violence and sexual abuse is that it is predominantly located in the working class and in ethnic minority groups, not in dominant, white society. With this move, several things are accomplished, but importantly, the dominant group flatters itself by placing the problem outside of itself, proclaiming itself as "civilized", while constructing working-class culture and ethnic minority groups as "barbaric and uncivilized", not capable of being an integral part of an emancipated society.

II. As far as "*race*"/ *ethnicity* (and *class*) are concerned, - which I will treat jointly - I see another remarkable phenomenon in the Netherlands. Earlier in the year, in March 2010, the Dutch media reported about a "domestic drama" in Zierikzee, a small village in the province of Zeeland. Pretty soon afterwards, the language changed and no one could read "Iraqi father murders his two children", and the event was marked as an "honour killing", the heavily loaded term that is reserved for violence in Islamic circles. Thus, a pattern is visible, in which

1. The perpetrator and his nationality or ethnic background are mentioned, when it concerns men from ethnic minority groups, not when the perpetrator is a member of the dominant white population group.

2. This is in keeping with another feature of the dominant discourse, in which "we" ascribe all kinds of self-flattering characteristics and qualifications to ourselves, i.e. that gendered violence is minimal, after all "we are civilized", while ethnic minority groups are frozen in everything that is ugly, backwards and barbaric. Eurocentric racism is evident in this tendency.

3. Casting our lens in a gendered frame, we see that in the dominant discourse it is, in fact, widely accepted that white women have accomplished their emancipation and thus do not suffer from gendered violence any more, while it is black, migrant and refugee women who still are the objects of this type of violence. Thus, people of colour are problematized in this discourse, both as victims and as perpetrators.

It might thus also be worthwhile to reflect on whether a similar tendency is operative in Estonia, the tendency to ascribe "innocence" to the own group and class while it is the uncivilized Other- whoever that is in any local, particular situation- at whose uncivilized and barbaric doorstep the practice is laid down.

It is clear that in the last decade Dutch Emancipation policy, which, since the 70's, was an exemplary set of measures, giving women the opportunity to work collectively on gender egalitarianism, has suffered appreciably and has been cut back almost entirely. The tendency is that since 2003 when the minister of Emancipation Affairs, De Geus, declared that white women had accomplished their emancipation and that now only black, migrant and refugee (BMR-)women needed to work on theirs, that a slumbering opposition between "us" and "them" has been called into full life. The difference between "autochthonous" (those who are from here, read: white) and "allochthonous" (those who are from elsewhere, read: of colour) women is, in the dominant discourse, centred on problems: it is BMR –women who have problems with sexual and gendered violence, with unemployment, with lack of independence, with raising their children in a responsible way. With his statement de Geus or the government actually, accomplished an important goal. Since white women's emancipation was now supposedly "finished" (notwithstanding the many signs indicating the contrary), it became possible to enforce enormous cutbacks in subsidized women's emancipation policy, in formation places, the merging and dissolving of women's organizations, which has had as one of its consequences that the knowledge that had been produced by the women's movement on sexual violence is no longer

common knowledge, that is easily transmitted between generations, between genders, between people on the work floor and policy makers.

I want to devote some more time to issues of “race”/ ethnicity , because it gives me the opportunity to introduce the notion of the “*cultural archive*” (4), which is an important one that I firmly believe needs to be taken into account with regard to sexual violence. With cultural archive, Edward Said is referencing a historically informed structure of knowledge and feelings, with respect to racial/ ethnic/ national Others (and to the Self). He is in effect asking us to contemplate, f. e. as in the case of The Netherlands, which has had a colonial empire for over 400 years, what does that mean for current racial/ ethnic relations? Which traces of that past do we carry into the present? Again, taking the Kraggenburg case as our example, what is it that triggered the white Dutch perpetrators to treat the African women in such a subhuman fashion? Mind you, I am not necessarily talking about conscious structures of knowledge and feeling; it might be the unconscious patterns, which as Freud would maintain, exercise most influence. Likewise, in the light of Estonian history, which is characterized by centuries of foreign rule, it is relevant to ask what your cultural archive consists of: who is the Self, who is the Other and how should the Other be treated? When we want to get at root causes, we should know about the burdens of the past that we are still carrying.

The statement by Minister de Geus introduced a very clear and hierarchical difference between white women, on the one hand, and black, migrant and refugee women on the other hand, flattering the first group and dismissing the second, as victims. In fact, I read de Geus’ statement as a repetition of colonial patterns, as a reinstatement of the ‘cultural archive’, in which a fictitious opposition between “us” and “them” needs to be maintained, whereby ‘we’ stand for emancipation, civilization, modernity and the absence of gendered violence, while “they” have come to occupy the position of the uncivilized, unemancipated, violence –prone, traditional Ethnic Other who increasingly is envisioned as the Islamic Other. Whereas in the colonial days, it was whiteness which determined who could belong and who could not, nowadays the litmus test in the Netherlands for who can belong and who cannot are issues having to do with *gender and sexuality*, like the veil, the burqa, polygamy, the acceptability of arranged marriages and of homosexuality. Sexual abuse and violence are also part of this configuration. It is in keeping with the content of the Dutch cultural archive to lay the phenomenon of gendered violence at the doorstep of the “racial” / ethnic Other.

In reality, there is no reason to situate sexual and gendered violence in circles of black, migrant and refugee people only. It is still very present in the dominant ethnic group, too, though it may be better hidden, due to class, f.e. white middle and upper class women are less reliant on shelters. We should also become aware that we all carry different national burdens, a cultural archive, which – especially when it remains unconscious, predisposes us to act in particular, deleterious ways toward whoever is defined as Other in a specific situation.

I want to close with a poem by the late African American- African Caribbean poet Audre Lorde, “A Litany for Survival” (4), which urges us all to speak, including I would say about sexual and gendered violence. It urges us not to be complicit in it by maintaining our silence.

A Litany for Survival (1978)
For those of us who live at the shoreline
Standing upon the constant edges of decision
Crucial and alone
For those of us who cannot indulge
The passing dreams of choice
Who love in doorways coming and going
In the hours between dawns
Looking inward and outward
At once before and after
Seeking a now that can breed
Futures

*Like bread in our children's mouths
So their dreams will not reflect
The death of ours;*

*For those of us
Who were imprinted with fear
Like a faint line in the center of our foreheads
Learning to be afraid with our mother's milk
For by this weapon
This illusion of some safety to be found
The heavy-footed hoped to silence us
For all of us
This instant and this triumph
We were never meant to survive*

*And when the sun rises we are afraid
It might not remain
When the sun sets we are afraid
It might not rise in the morning
When our stomachs are full we are afraid
Of indigestion
When our stomachs are empty we are afraid
We may never eat again
When we are loved we are afraid
Love will vanish
When we are alone we are afraid
Love will never return
And when we speak we are afraid
Our words will not be heard
Nor welcomed
But when we are silent
We are still afraid.*

*So it is better to speak
Remembering
We were never meant to survive.*

References

- (6) Source~Schaduw rapportage van het VN Vrouwenverdrag, Women's rights- some progress, many gaps. (Bijlleveld en Mans, Nov. 2009).
- (7) Human Rights Report Estonia. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor. 2009 Country Reports on Human Rights Practices, March 11, 2010. Downloaded: <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/eur/136029.htm>
- (8) Sharlene Nagy Hesse- Biber and Patricia Lina Leavy, Feminist Research Practice. A Primer. London, New Delhi: Sage Publications, 2007.
- (9) Said, E. Culture and Imperialism. NY, 1993
- (10) Lorde, A. A Litany for Survival. Downloaded : <http://www.interactivetheatre.org/resc/litany.html>